52593/P

OBSERVATIONES MISCELLANEÆ INAUGURALES DE VINO Præcipue.

QUAS,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

GULIELMI ROBERTSON, S. S. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NECNON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI conſenſu,

Et nobiliſſimae FACULTATIS MEDICÆ decreto;

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini ſubjicit

OGLETHORP WAINMAN,

BRITANNUS.

Soc. Med. Phyſ.-Med. et Chirurg. Edinen. Sod.

Nunc te, Bacche, canam, necnon ſilveſtria tecum
Virgulta, et prolem tarde creſcentis olivae.
Huc, pater, O Lenæe! Tuis hic omnia plena
Muneribus: Tibi pampineo gravidus autumno
Floret ager: Spumat plenis vindemia labris:
Huc, pater, O Lenæe! veni; nudataque muſto
Tinge novo mecum direptis crura cothurnis.

VIRG.

Ad diem 12. Septembris, hora locoque ſolitis.

EDINBURGI:

Apud BALFOUR et SMELLIE,

Academiae Typographos.

M, DCC, LXXII.

Simplicitati quam maxime in praeſcribendis remediis ſtudeat medicus, nec adeo molem aut numerum, ſed conciſam brevitatem, non pompam, ſed efficaciam, affectet. Unde ex immenſa Materiae Medicae ſylva non quaevis promiſcue congerenda, ſed probatiorum ſaltem delectus habendus. Simplicium genitrix eſt Natura, bona ſemper, ſibique conſtans.

GAUBIUS *de Formulis Medicamentorum.*

316862

WELLCOME INSTITUTE LIBRARY

Viris eximiis,

GULIELMO WAINMAN

De CARR-HEAD prope SKIPTON,

In comitatu Eboracenſi,

ARMIGERO;

ALEXANDRO MONRO, M. D.

Medicinae et Anatomiae in Academia Edinenſi

Profeſſori;

Nec non,

HIERONYMO DAVIDI GAUBIO,

Medicinae et Chemiae in Academia Batava,

Quae Leidae eſt, Profeſſori;

Ob urbanitatem maximam, et amicitiam veriſſimam,

Quibus me ſemper decoraverunt,

Animo grato nunquam non colendis,

Haſce ſtudiorum primitias,

Ea qua par eſt reverentia,

Dicatas volui

OGLETHORP WAINMAN.

For

Mr Ligertwood

from the Author

inserted in Thesaurus
Medicus Edin.

OBSERVATIONES MISCELLANEÆ

INAUGURALES,

DE

VINO Præcipue.

INFELICES ii, quos dura neceſſitas literatos illiteratos, nolentes volentes, ſcribere cogit! Eheu! reverâ ſic nobis res eſt. Leges hujus almae ac florentiſſimae Academiae ab omnibus, qui ſummos in medicina honores ambiunt, ſcientiae medicae ſpecimen poſtulant.

His legibus obtemperare, hoc officio fungi, animus, vota, praeſto adſunt. Mihi tamen vehementer dolet, quod aureum illud Horatianum praeceptum exequi non licet: Me non penes eſſe *ſumere materiam noſtris aequam viribus, nec verſare diu, quid ferre recuſent, quid valeant humeri.*

Durum. Sed levius fit patientia
Quicquid corrigere eſt nefas.

Inter varios medicinae ramos, nullus incertior, nullus difficilior, nullus obſcurior, nullus utilior, quam qui agendi modum uſumque medicamentorum tractat.

Haec

Haec artis Hippocraticae pars eſt, quae omni aevo, omni regioni, curae fuit; adhuc tamen, quod dicere piget, rudis incultaque jacet. Plurimi medicorum conatus hujus obſervationis juſtitiam ſatis teſtantur.

Nihilominus de hac re non deſperandum; ſed quo magis imperfecta et tenebroſa eſt, eo magis conandum, ut illuminemus. Nobis enim perſuaſiſſimum eſt, quod multas res medicas, nobis nunc prorſus incognitas, labor aetaſque in apricum proferent. Quaſdam obſervationes miſcellaneas de Vino praecipue, ejus natura, in corpus humanum effectibus, commodiſque inde profluentibus, pro noſtrae diſſertationis argumentis, offerre mihi placet. Chemici liquoribus omnibus, ſpirituoſis ex fermentatione factis, vini nomen in genere tribuunt. At nobis eſt in animo potiſſimum, immo etiam omnino, de vinis uvarum diſſerere, quibus vini nomen praecipue applicatur. Nam ex ſubſtantiis omnibus, quae fermentationem ſpirituoſam ſuſcipiunt, nulla in tam bonum vinum, quam uvarum ſuccus, converti queat. *Uva* fructus eſt fermentabilis, dulcis, delicatus, magna ſacchari quantitate abundans. Immatura acerba; matura, moderate ſumpta, fructus eſt innocuus. Species uvarum ſunt variae; varius quibus ineſt color, varius guſtus. Una eademque uva, ſecundum clima, et in Sole expoſitionem, guſtu et odore valde differt. Vini virtutes, res antiquae laudis, nullum latuerunt aevum; vix ullam latuere gentem. Quanti in medicina, quanti in diaeta praeſertim, valeat vinum, plus minus omnis narrat aetas.

Vires

Vires ejus in medicina multum nuper invaluerunt, ac magis magiſque indies fiunt manifeſtae ac inſignes. Hoc mihi, ut vinum hujuſce tentaminis praecipuum argumentum faciam, perſuaſit. Obſervationes caeterae, quas ſparſim addidi, perpaucis exceptis, vini operationem ulterius illuſtrandi, ejuſque uſum corroborandi, cauſa dantur.

In propoſito exequendo hujuſmodi ordinem ſequi mihi maxime arridet: Loqui nempe,

I. DE NATURA VINI.

1. Vinorum partes in genere conſtituentes ab analyſi chemica detectas tractare.
2. Vina in uſu maxime, eorumque partium conſtituentium proportiones.
3. Vinorum electionem.
4. In corpus humanum effectus.

II. DE USU VINI IN MEDICINA.

1. In morbis praecavendis.
2. In morbis curandis. Cautelas, et quodcunque de adminiſtratione obſervatu dignum videtur, ſuo proprio loco dabimus.
4. Vinum cum aliis medicamentis comparare, quae ad eadem propoſita reſpondenda adhibeantur.

I. DE

I. DE NATURA VINI.

1. *Partes vini conſtituentes.* Vina omnia, auctore Newmanno, ex aqua, ſpiritu inflammabili, materie ſalina, ſive acido ſui generis ab aceto aeque ac acidis vegetabilibus nativis differente, ſale craſſiore, tartaro dicto, ſubſtantia gummoſa ſeu mucilaginoſa, unctuoſa, et reſinoſa conſtant *; quibus aerem fixum addo.

Haec principia in diverſis vinis diverſa ſunt proportione, ſecundum quam illorum qualitates ſenſiles mutantur, et operationi in ſyſtema animale adhibetur modus. Obiter hic quoque obſervare liceat, omnia vina ex *muſto*, *vino puro*, et *aceto*, plus minus conſtare; vix enim poſſibile eſt, vel fructus ita maturari, vel fermentationem ita adminiſtrari, quin horum cujuſque portio apparebit. Vinorum virtutes, pro illorum quoque diverſa proportione, variant †.

2. *Vina in uſu maxime*, &c. Nonnulli haec in *alba* et *rubra*, in *dulcia* et *auſtera*, dividunt. Sed haec methodus fallaciſſima eſt, quandoquidem vinorum colores frequenter ſunt factitii, guſtuſque haud raro adulteratus.

De illis igitur ſecundum regiones in quibus producuntur loqui malim.

GERMANIA

* Newman. chem. per Lewis, pag. 446.

† Cull. mat. medic.

Germania vinum producit *Rhenanum* et *Moſellanum*. Illud multum tartari et ſpiritus; hoc minus tartari, ſed plus principii unctuoſi, continet.

Hungaria vinum Tokavenſe jactat, vinum profecto ſuave, ſpiritu, una cum unctuoſa, reſinoſa, et tartaroſa, materie abundans.

Canariæ vina multo ſpiritus, materiae gummoſae et tartaroſae, praedita dant.

Madeira vina, ſpiritus eandem circiter quantitatem, plus unctuoſae et reſinoſae materiae, minus mucilaginoſae et tartaroſae, habentia.

Hispania Malagenſe, et *Sherry*, *Malmſey*, Anglice dicta, ſpiritu, materia reſinoſa, unctuoſa, gummoſa, et tartaroſa, ſcatentia.

Portugallia vinum rubrum (*Red Port*) magna copia ſuppeditat, cui ineſt multum aquae; reliqua principia parva tantum quantitate.

Gallia in omni fere provincia vina abunde praebet. Inter optima ſunt Burgundica et Champagnenſia. Haec ſunt fortiſſima, non dulciſſima, ſpiritu rectificato plena, ſed vix ullam unctuoſam, reſinoſam, gummoſam, tartaroſamve materiam continentia. In optimorum numero Burdigalenſe (*Claret*) enumerari certe meretur.

Omnia haec vina colore, guſtu, et potentia, a ſe invicem multum differunt, quod ipſarum uvarum differentiis partim debetur, praeſertim autem diverſae fermentationis adminiſtrationi, et iis rebus quae ante et poſt invectionem adduntur.

3. *Vi-*

3. *Vinorum electio.* Vina puriſſima, et ſpiritu mixto maxime immunia, procul dubio ſunt optima. Burdigalenſe igitur et Rhenanum Hiſpanicis ét Portugallicis anteferenda ſunt; quippe quod haec abſque alcoholis additione ad nos invehi nequeunt, et inter vina quibus utimur inflammantia maxime, exhilarantia minime, ſunt. Cum ſubito opus ſit ſtimulo, Burgundicum, Champagnum, Madeirenſe, Canarenſe propria cautione praebeantur. Vinorum aetatis, ſtatuſque fermentationis, magna habenda eſt ratio. Ad acetum propius appropinquare non debent; ſi nova et ſemifermentata bibantur, flatus ſuſcitant, diarrhoeam inducunt. Quinetiam a noxiis ſubſtantiis, ſi fieri poſſit, acquirenda ſunt. Eheu vero! quoties et quam facile in hac re decipimur! Mercatores vina variis modis adulterant, qui quidem modi ſaepe ſunt innocui; ſed nonnunquam ad artificia periculoſiora confugiunt, quae millibus exitium tulerunt. Vina acida lithargyro aliiſque praeparationibus ſaturninis edulcarunt, et cum vinis dulcibus mercurium ſublimatum ipſumque arſenicum, ſi fides auctoribus danda, commiſcuerunt.

"Les chaux de plomb ayant la propriété de former avec l' acide du vinaigre un ſel d'une ſaveur ſucrée aſſez agreéable, qui n' altere en rien la couleur du vin, et qui d' ailleurs a la propriété d' arrêter la fermentation et la putrefaction, ſeroient tres propres á remédier á l'aigreur du vin, ſi le plomb et tout ce qui en provient, n' etoient pas des drogues pernicieuſes qui occaſionnent immanquablement les coliques les plus terribles,

bles, et la mort même, á ceux qui ont le malheur d' en prendre interieurement. Il n' eſt pas croyable qu' aucun marchand de vin, connoiſſant tout le mal que peuvent faire de pareilles drogues, ſoit capable de les employer, par l' appas du gain; mais s'il y en avoit de tels, on ne pourroit les traiter autrement que comme des empoiſonneurs publics *."

4. *Vini in corpus humanum effectus.* Aliquis in chemica ſcientia minime verſatus non poteſt non convinci, quantilla fides corporum in ſe invicem operationi ex analyſios mero chemicae conſpectu, principiorumque a priori componentium, habenda eſt.

Inveſtigationes noſtrae et concluſiones ab experientia praecipue in hac re determinandae ſunt. Ex qualitatibus ergo vini in genere ſenſibus obviis, et ex effectibus quos in ſyſtema humanum edere obſervatur, principia generalia ſequentia, in quae modum ejus operandi aedificamus, dare lubet.

a. Vinum ex effectibus, doſi moderata datum, humanum ventriculum directe ſtimulare videtur. Ab hinc animum miro in modo afficit, dejectiones ac curas abigit, per totum corpus vim nervoſam auget; unde mentis pax et tranquillitas, unde ſplendor et imaginationis vis, unde omnis alacre facultatis exercitium.

In vinis omnibus, Cel. Van Swieten. quem fatis nuper ceſſiſſe dolemus, pulchre notavit: " Mirus ille ineſt et

* Dict. de chemie, vol. 2. p. 636.

et naturae humanae gratiſſimus ſtimulus, omnia excitans, omnia calefaciens, dum modica copia ab homine non admodum aſſueto ſumuntur, oritur promptitudo omnium ſenſuum, ſumma in omnibus membris agilitas, incredibilis laetitia; dum meditationibus exhauſtus philoſophus pauculum vini ſorbet, mox inde reficitur, et redit menti pacata illa ſerenitas, et novus quaſi vigor *." Verum enim vero, cum in majore hauriatur quantitate quam vis nervea ferre poteſt, vel ſi in eadem gradatim continuetur doſi, inebriantes et narcoticos effectus exſerit. Ubi vinum indulgetur, tunc, ut omnibus notum eſt, animum ad laetitiam effuſam, ad cantandum, ſaltandum, et paulatim inſaniendum, quodam modo provehit. Cerebri functiones perturbantur ; vis judicii et rationis imminuta : Hinc geſtus ſtulti ſermoneſque fere ridiculi fiunt. Si ulterius bibatur, tum vero, viribus ſenſim deficientibus, potator ſe ipſum ſuſtentare nequit. Sermo deficit, oculorum acies hebet, aliquando quaſi in nube apparet, aliquando etiam ante oculos duplicia movere videntur. Caeteri ſenſus prope extinguuntur, et natura fere devicta eſt, donec tandem in ſomnum ebrius dilabatur, vel lethargicus fiat. Vertigo, magna ſtomachi aegrotatio, et vomitus, ſaépiſſime haec ſigna praecedunt.

b. Vinum plus minus vi tonica et aſtringente gaudet. Anne pro tartari quantitate unde qualitates ejus corroborantes deductae fuerunt?

c. Se-

* Comment. vol. 2. p. 32.

c. Secretiones, urinalem praecipue et cuticularem, promovet. Attamen obſervandum eſt, vinis omnibus hanc ſecretiones promovendi poteſtatem pariter non ineſſe; ſed alia plus aliis, alia non omnino, et alia contrarium habere effectum. Sic noſter dicit ingenioſus Lewis: "Quod vina omnia dulcia libere per renes non tranſeunt, ſed conſtitutionem plus calefaciunt, quam aequa alterius quantitas, eadem licet ſpiritus proportione polleat, cum vina manifeſte acida, ut Rhenanum, per renes tranſeunt, alvumque leniter ſolvunt *." "Vina Moſellana et Rhenana, ut ſibi vult Hoffmannus, illud corpori praeſtant beneficium, ut largiore etiam manu ſumpta alvum ſolicitent, et tranſpirationem moveant †."

d. Vinum corpus nutrit. Miror equidem, medicos, dum vinum cum alimento ſumptum diluere, moderate ſtimulare, ſecretiones promovere, conſiderant, qualitatem ejus nutritivam omnino negligere. Hac tamen, quatenus muſtum continet, certe gaudet. Eodem tempore, fateor, nonnulla vina hanc virtutem parvo ſolum gradu poſſidere, vel caſu quaſi nutrire, appetitum promovendo, et organa digeſtiva corroborando.

Hiſce de vini generalibus effectibus praedictis; nunc pauca veniunt dicenda de

 II. USU

* Lew. mater. med. p. 593.

† Hoffm. tom. I. p. 113.

II. USU VINI IN MEDICINA.

A. *In morbis praecavendis.* Obſervationes noſtrae de hac re ad morbos contagioſos pertinent, ad febres praecipue ſtricte dictas et peſtem. Uſus vini, in morbis praevertendis, ab effectibus praecipue quos in ſecretiones et animum habet, deducendus eſt.

Quoad ſecretiones. Huic inſiſtere ſupervacaneum foret; ſiquidem apud omnes conſentitur, nihil melius certiuſve nos a morbis defendere, quam liber ſecretionum fluxus, et per corpus aequabilis circulatio.

Quoad animum. De hoc jamjam fuſius dixi. Cauſarum vero febrium contagioſarum et peſtis remotarum cognitio ulterius monſtrabit, quantum vinum, in morbis hiſce praecavendis, animo agendo valeat. Hujuſmodi ſunt contagium, miaſma, frigus, ebrietas, cibus quantitate deficiens, aut qualitate peccans; vigiliae protractae; immodica veneris, mentis, vel corporis, exercitatio. Hae ſunt praeſertim cauſae horum morborum remotae. Inter has quoque pathemata ſupprimentia, ut timor, terror, triſtitia, &c. enumeranda ſunt.

Nihil etenim evidentius eſt, quam, miaſmate vel contagio ſimul concurrente, haec pathemata febres et peſtem excitare poſſe. Ad hoc probandum, frequentiſſime obſervamus, dum morbi febriles epidemice graſſantur, eos, qui timore opprimuntur, potiſſimum affici: Et cognatos hominis febre nervoſa laborantis, vel qui ejus cauſa maxime ſunt anxii, promptiſſime cap-

tari,

tari. Diemerbroeckius viri hiſtoriam narrat, qui diu in oppido, in quo ſaeviebat peſtis, incolumis vixit, donec tandem amici intimi funus, per plateas procedens, ejus conſpectui fortuito ſeſe obtulit. Hoc illum illico miro in modo affecit; et ipſo illo tempore peſtis illum prehendit.

" Unum eſt prae caeteris, clamat Hoffmannus, quod humana corpora maxime ad peſtis et aliorum morborum contagium recipiendum diſponit; idque eſt *timor*, quia corpora admodum reddit imbecillia, vires depauperat, et motus excretorios minuit. Immo etiam *timor* et *terror* plus in peſte necant, quam ipſum miaſma *."

Adeo haec praevaluit opinio, ut Rivinus, medicinae olim apud Leipſiam inſignis profeſſor, affirmaverit, tales timoris per totum peſtis Leipſienſis decurſum effectus eſſe, quod nullum peſtis invaſit, quem non antea timor corripuerat. Rivinus praeterea, cum plurimis aliis, dicit, illud, quod nos *contagium* vocamus, nihil aliud quam metus operationem eſſe.

Hoc, in excellentiſſimo illo de pathologia libro, hanc proponendi quaeſtionem Gaubio occaſionem praebuit †: " An vis phantaſiae, an metus contagiorum mater?" En hujus ſagacis prudens reſponſum! " Violentos animi motus ad virus generandum, acuendum, conferre poſſe, in dubium eſt: At, ſi vel ſoli etiam meticuloſi tantum inficerentur, ipſis tamen ſenſibus conſtat, ſingularem

* Hoffm. tom. 1. p. 302. tom. 2. p. 95.

† §. 499.

ſingularem in veris contagiis materiem intervenire, qua ſine reliqua vix quidquam poſſint." Ego ipſe in illius ſententiam manibus pedibuſque diſceſſurus ſum. Hinc videmus, quam abſolute neceſſarium ſit, miaſmatum et contagii effectus praevertendi gratia, cauſas fugere debilitantes, quae corpus illorum actioni exponunt. Animus quietus hilariſque ſervandus; quippe quod homines indole laeta animoque audaci contagio minime obnoxii inveniuntur. Timoris et anxietatis vis exitioſa depellenda. Hic vini uſus proprietatem, et commoda inde oritura, videre poſſumus.

Quod vaſorum ultimorum actionem excitat, novum ſyſtemati vigorem inſpirat, qui quidem vigor noxias harum cauſarum remotiorum effectus praevertit. Vinum, ut ſupra diximus, hanc mirabilem poſſidet virtutem, quod omnem metum et triſtitiam ex animo expellit, hominesque animoſos, cordatos, hilareſque reddit. Antiqui Bacchum cordis praeſidem, eam ob rem, pronunciarunt.

Horum effectuum teſtimonium perhibet non modo experientia, ſed et plurima in Sacro Textu ſatis nota loca id teſtantur. Hinc igitur dico, probabile eſſe, vinum effectus feliciſſimos in morbis depellendis producere poſſe. Sed, in hoc aevo, probabilitates nunquam ſufficiunt; factis rem probatam eſſe oportet; et, in id, ad medicorum optimorum auctoritatem provoco, quae auctoritas, in opinionibus licet parvi referat, in factis plurimi aeſtimanda eſt. Quamvis modi, ſecundum quos vinum agere diximus, quo pacto morbos propulſet, parum explicent, quamvis vini theoria nos prorſus

ſus lateat; nobis tamen ſat eſt, ſi experientia ejus evincat uſum. Nam non ſemper medico neceſſarium eſt anxius inquirere, *quo modo* quidquid fiat, ſed *quid ſit*. Experientia revera monſtrat, eos qui vino moderate utuntur contagium certius fugere, quam plebem, vel eos qui plus ex aquoſis vivunt. Res praecipue ſic ſe habet, cum febris nervoſa epidemice graſſatur. Cl. Gilchriſtius hanc ſingularem habet obſervationem, nullum, tempore quo haec frequentiſſima fuit febris, qui vini potator erat, ea correptum. Haec ſua ſunt verba:

"It was the poorer ſort, and thoſe a degree above them, who were ſubject to this fever. I knew but few inſtances of it amongſt thoſe who lived well; and of wine-drinkers I do not remember that there was one ſeized *."

Dom. Colden, hiſtoriam febris nervoſae quae epidemica et lethalis in America fuerat anno 1746 narrans, ait: "It was obſervable, that, though many people were ſeized with this diſtemper, no one Madeira-drinker had it †." Noſtra obſervatio aliquatenus idem confirmat; nam ex plurimis febre nervoſa correptis, quae in hac urbe nuper ſaeviebat, et immaturos ſtudiorum meorum ſocios immiti metebat falce, vix ac ne vix quidem unus, qui vinum bibere ſolebat, quantum ego ſcio, affectus eſt: "Obſervo illos, inquit Timoni, minime ad peſtem diſpoſitos, qui pauciſſimis carnibus, *vinoque* maxime utuntur ‡." Hoffmannus etiam haec habet

* Med. Eſſ. vol. 4. p. 281.

† Lond. Med. Obſ. and Inq. vol. 1. p. 226.

‡ Philoſ. Tranſ. abridg. vol. 6. ch. 2. § 21.

habet verba: "Inter praeſidia quae ad declinandas febres petechiales valent, ego quidem praeſtabilius novi nullum convenienti et moderato vini uſu. Ego ſane, longiori experientia edoctus, id pro certo affirmare poſſum, graſſantibus populariter morbis, ab aeris conſtitutione humida, eos, qui exquiſitam victus rationem tenuerunt, et quotidie moderate bono vino uſi, incommodi ſenſiſſe nihil *."

Gregorius, practicus celeberrimus, vir revera generoſus, factum hoc percurioſum in praelectionibus ſuis refert; ſcilicet, quod, cum ipſe ſtudium medicinae apud Leidam proſequeretur, febris intermittens epidemice vagata, et ex 25 ſtudioſis Britannicis, unus tantum aquam potabat, reliqui libras vini binas a prandio indies biberunt. Febris intermittens aquae potatorem ſolum inceſſit.

Jam vero cogitet quiſque prudens et cordatus, numne inter potentiſſima ab his morbis praeſervativa vinum enumerari mereatur. Tandem obſervandum venit, dum Iacchum hoc modo laudibus effero, moderate tantum adhibendum. Minime enim mea eſt mens, ut ebrietatem, quae potius minuit vitam, nec non ingenii et corporis deſtruit vires, collaudare velim; ſed, e contrario, eam valde diſſuadeo. Graecorum illud μηδὲν ἄγαν, *Ne quid nimis*, apud me multum valet. Ii etenim longe errant, qui ſeſe a contagio ingentes vini aliorumque liquorum fermentatorum quantitates conſumendo conſervare putant. Si in perpetuo ebrieta-

tis

* Hoff. tom 2. p. 87.

tis ſtatu manere illos eſſet penes, tunc contagium, fateor, evitare poſſe.

Nemo tamen committet ut ſemper ebrius ſit. Ebrietatem alieniſſimus ſtatus ſequitur, evidentium cauſarum noxas intendens. Debilitas, fidelis crapulae pédiſſequa, ad contagium recipiendum miro in modo corpus diſponit. Quis tam Bacchi fautor inepte eſt, ut hoc non fateatur? Quamvis igitur moderatus vini uſus contra contagium magna ſit antidotus, quamvis novam quaſi vitam corpori ipſique animo dare queat; verum enim vero, ut generoſa et optima remedia, abuſu et non debita doſi ac tempore adhibita, nocentiſſima ſunt; ita etiam vinum ſummam perniciem corpori inducere aptum eſt; ideoque haud ſecus quam aliud medicamen cautione et medici conſilio eget.

Vinum equidem, ut obſervat Ramazini, ſi moderate potetur, magnas praeſtat utilitates ad corporis vires confirmandas: Sed eodem nihil pernicioſius, ſi modus abſit; naturam enim ignis habet, quo nihil eſt utilius, et eodem nihil nocentius *. Item quod monet Plinius: " Nec viribus corporis aliud, ſi modus adeſt, utilius; nec aliud pernicioſius vino, ſi modus abſit †." Horatius ipſe quoque uſum vini moderatum commendat; ſed intemperantiam minime laudat:

Siccis omnia nam dura Deus propoſuit; neque
Mordaces aliter diffugiunt ſolicitudines.
Quis poſt vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
Quis

* Bernard Ramazin. c. 5. p. 424.

† Plin. l. 14. c. 5.

Quis non te potius, Bacche pater, teque decens
Venus?
At, ne quis modici tranſiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa ſuper mero
Debellata; monet Sithoniis non levis Evius;
Cum fas atque nefas exiguò fine libidinum
Diſcernunt avidi. Non ego te, candide Baſſareu,
Invitum quatiam, nec variis obſita frondibus
Sub divum rapiam ‡.

Sic denique canit noſter Poeta:

Wine whets the wit, improves its native force,
And gives a pleaſant flavour to diſcourſe:
By making all our ſpirits debonair,
Throws off the lees, the ſediment of care.
But higheſt cordials all their virtue loſe,
By a too frequent *and* too bold *an uſe.*

POMFRET.

B. *Uſus vini nonnullis in morbis curandis.* Poſtquam hactenus praeſervatorium vini effectum perluſtravimus; ſequitur jam ut diſquiramus, in quibus morbis proficuum illud ſit. Hic a re non omnino erit alienum dicere, unde uſum vini in morbis medendis deducerem; quiſpiam tamen forſan dicat, non multum referre, quando ex ante dictis ſatis intelligi poteſt. Ne

‡ Od. 18. lib. 1.

Ne lectoris aures tautologia veriſimili nimis obtundam, pauca verba ſufficient. Deducendus ergo,

I. *Ex effectibus quos in ventriculi contenta exſerit.*

Cum ventriculi contenta ad putrefactionem tendunt, cum bilis in majore quam par eſt quantitate, vel in ſtatu nimis acri illic funditur, vinum vi ſua antiſeptica potenter corrigat, citiuſque eliminari faciat, ſitimque inde pendentem extinguat.

II. *Ex virtute in ſtomacho ſtimulanti.*

a. Prout in nervos ſenſationis agit. Stomachi actionem excitat, vimque ſuam omni fere corporis parti, propter mirificam illam connectionem, quam ventriculus cum reliquo habet ſyſtemate, impertitur. Hinc hilaritatem, fortitudinem, et corpori robur, praebet.

b. Prout circulationis ſtatum mutat. Syſtematis vaſculoſi actionem auget, ſanguinis circuitum per totum corpus pleniorem, aequabiliorem, reddit. Secretiones et excretiones promovet; materiem putreſcentem evacuat; ſpaſmum ex ſuperficie removet; maliſque a circuitu languidiore orituris occurrit.

III. *Ex effectibus quos in fluidorum maſſam circulantium edit.*

Putrefactioni ſanguinis antevenit. Nonnulli etiam putant jamjam putridum ad ſtatum ſanum reducere poſſe; ſed vix credam. Fluida diluit, et cum cordis tum arteriarum actionem ſuſcitat; inde quoque ſecretiones et excretiones provehit.

FEBRES.

Cum vini uſus in *typho* frequentiſſime indicatur, et utiliſſimus evadit, illum praecipue tractabimus. Typhi character, ſicut in Synopſi noſologiae methodicae Cullenianа datur, ſic habetur: "Morbus contagioſus; calor parum auctus; pulſus parvus, debilis, plerumque frequens; ſenſorii functiones plurimum turbatae; vires multum imminutae." Quod ad Typhi hiſtoriam, ad Tentamen medicum inaugurale D. Barrett, De febre nervoſa nuper Lugduni Batavorum editum, refero, quo hiſtoria plena et accurata videnda eſt. Mihi tamen liceat obſervare, quod opinio praevaluit typhum novum eſſe morbum, et in Anglia primum exortum; ſed, ni nos valde fallat animus, jam pridem, nomine tantum diverſo, notus fuit. Aliquis Fracaſtorium * cum Huxhamo comparet, et characterem typhi aeque ac temporibus hiſce hodiernis exactum inveniet. Fracaſtorium inter nervo-ſas,

* De morb. contagioſ. lib. 2. c. 6.

ſas, putridas, febreſque petechiales, diſtinctionem non feciſſe, haud inficias ibo ; ſed ſeparari poſſe commonſtrat. Nonnulli medici multum temporis inſumpſerunt, ad probandum hunc morbum Sydenhamum latuiſſe ; et ſynocham, vel in ſummum ſynochum, ſe tantum cognoviſſe. At *febris nova*, ſecundum ipſius Sydenhami deſcriptionem, typhus praeciſe fuiſſe videtur. Sydenhamus ſummis enixus eſt viribus oſtendere, inflammatorii generis non eſſe, et ſanguinis miſſiones, aliorum more epidemicorum, non pati. Williſius febrem, quae Oxoniae ann. 1661 epidemica fuit, tractans, typhum accurate deſcribit. Unde apparet hunc morbum ſub ipſiſſima, qua nunc conſpicitur, forma, olim fuiſſe notum. Immo etiam maxima eſt probabilitas, una cum medicina natum eſſe. Febris catarrhalis maligna petechizans Junkeri *, Hoffmanni †, Elleri‡, noſtri typhi deſcriptionem praebent. Typhus caſtrenſis Boerhaavii § ab eodem, gradu tantum, differt.

Febris carcerum et noſocomiorum Pringelii ** et Van Swietenii ††, febris nautica peſtilentialis et putrida contagioſa Huxhami ‡‡, febris contagioſa Lindii §§, omnes ejuſdem ſunt generis, et a ſimplici typho frequentia et malignitate tantum diſcrepant. Adnotandum eſt, febrium phaenomena maxime variata, et diverſe eſſe miſta. Symptomata praeſertim typhi cum ſynochae

* 72. † ii. 75. ‡ De cogn. et cur. morb. § vi. § Conſultat. p. 209. ** Diſeaſes of the army, p. 294. †† Maladies des armees, p. 136. ‡‡ De aer. ad ann. 1740 et 1742. §§ On fevers and infection paſſim.

ſynochae ſunt conjuncta. Quae combinatio in hac regione omnium maxime eſt frequens. Febris, viz. inflammatoriam imprimis induit formam, et, cum per aliquot dies perſtiterit, nervoſa fit. Obſervationes igitur noſtrae de vini uſu, extremo ſynochi ſtadio, typho, ſynonymis ſupra dictis, iiſque omnibus in Synopſi Culleniana enumeratis, aptantur.

De his ſatis ſuperque: Ad rem nunc propius.

Auctores omnes fere recentiores vinum in his febribus proprium eſſe conſentiunt. Hanc generalem aſſertionem comprobare pauca ſufficient exempla. A Pringelio incipiam, qui haec habet verba: "For a grateful and efficacious cordial, there was nothing comparable to wine; indeed, ſo great is the virtue of it, that I have ſeen many recover by its free uſe from the loweſt condition *." Cantilenam eandem canit Hoffmannus; "In febribus malignis vino Rhenano nil datur excellentius, in iis morbis reſtaurare vires, ſpiritus erigere, circulum ſanguinis liberum reddere, tranſpirationem movere, expedit, et in eo verſatur omnis alexipharmacorum virtus: Quod autem vinum haec omnia praeſtat nolumus pluribus auctoritatibus, quibus practicorum libri ſunt pleni, confirmare; ſed confugimus ad ſolam experientiam, qua nobis conſtat, plures ex malignis evaſiſſe ſolius vini moderato uſu †." Hic, quod dicit Huxhamus, addam: "In theſe fevers ‡, I cannot but recommend a generous red wine, as a moſt noble,

* Diſeaſes of the army, p. 314. † Tom. 5. p. 353. ‡ Putrid malignant fevers, p. 123.

noble, natural, and ſubaſtringent cordial; and perhaps art can hardly ſupply a better."

Si aliorum auctoritate haec confirmare neceſſe eſſet, peti poſſent facta ex variis medicorum ſcriptis. Quo modo vinum agit, ex praedictis et ſymptomatum natura ſatis patere ſperamus. Per totum typhi curſum, et verſus finem ſynochi, ingens adeſt imbecillitas, ingens vis nerveae diminutio, cui vini ſtimulus obſtat.

Imbecillitatis praecipua haec ſunt ſigna: Languor, laſſitudo, motus voluntarius diminutus, vultus moeſtus, pallidus, tarda oculorum motio, pulſus parvus, debilis, frequens, inaequalis, appetitus proſtratus, animi dejectio, deſperatio magna, lingua manuſque tremulantes, vertigo, frequens animi deliquium, ſubſultus tendinum, oculorum aliarumque partium ſpaſmodicae contractiones, convulſiones crebrae; ſenſuum internorum perturbatio, delirium conſtans, abſentia ſomni, coma, ſurditas, oblivio, tinnitus aurium, viſus falſus, abſentia ſibimet praeſentia ſingens, partium extremarum frigus, reſpiratio debilis, frequens, alta, moleſta, ſudor copioſus, frigidus, iniquus, loquela ſubmiſſa, turbata, muſſitans: Quo vehementiora haec ſymptomata, eo magis virium defectum denotant.

Medici contraindicationes nonnunquam eſſe exiſtimant, quando revera nullae ſunt: e. gr. quum in his febribus delirium apparet, cum calore aliquantum aucto, et pulſu frequenti, vinum ipſis valde improprium videtur. Ideoque licet aegrotus ſit admodum debilis,

et

et vis vitae labaſcat, ab ejus uſu multi abſtinerent. At hic ad experientiam, optimam ſemper teſtem, appellandum eſt. Experientia docet delirium typhi fugare vinum. Hoc delirium, ut ego puto, a delirio quod in ſynocha accidit, plerumque plurimum diſtat. Pulſus ſynochae validus, vibrans, hic abeſt; et quo inſenſilior aeger, eo depreſſior et contractior pulſus. Illud ex aucto ſanguinis in vaſis cerebri impetu; hoc ex debilitatis ſtatu, ſive energiae nervoſae diminutione, pendere videtur: Non phreniticum eſt, non *ferox*, quod magna cum inquietudine, vehementia, ſermone rapido, iracundia inſueta, facile excitata, ſeſe manifeſtat. Delirium, de quo loquor, *mitis* nomen ſibi vindicat; quum, abſque animi perturbatione, iracundia, et furore, ingruit, et ſermonem placidum, lenem, non cohaerentem, magna animi corporiſque agitatione raro praeſente, pro comite ſibi adſciſcit.

Hanc obſervare diſtinctionem maximi eſt certe momenti. Si hoc igitur delirium ex vi nervoſa diminuta, ſive cerebri *collapſu*, ut in ſchola Culleniana vocatur, inaequali ſanguinis diſtributione ſtipato, ortum trahit, vinum ſanguinis circulationem aequabiliorem reddens, ad illud removendum, *à priori*, aptiſſimum eſſe pollicetur: Sed ſive melius, ſive pejus, noſtra de hujus delirii natura fundetur opinio, pro facto aſſumo, vinum id removere poſſe. Ad virorum clariſſimorum Culleni, Gregorii, Gilchriſtii, Pringelii teſtimonium provoco.

Quando

Quando dico vinum virtute refrigerante gaudere, et circulationem auctam, et calorem, qui aliquando in his morbis adſtat, minuere, primo aſpectu me rationi non conſentaneum loqui credas. At, ſi horum originem conjectura conſequamur, noſtrum remedium ad haec propoſita reſpondenda egregie accommodatum arbitramur. Aucta pulſus frequentia a putrida primas vias ſtimulante colluvie, vel ex ſpaſmi in ſuperficiem irritatione, forte oriatur. Sequentia ſigna, quando adſunt, affectionis ſpaſmodicae exiſtentiam probare tendunt; ſcilicet, naſi auriumque extremarum frigus *, urina pallida, pallor, et exſiccatio ulcerum, frigoris caloriſque alterna ſucceſſio †, linguae ſiccitas ‡.

Caloris ſenſus ad putredinem inceptam referatur. Vinum aequabilem per vaſa extrema ſanguinis diſtributionem promovens, ſpaſmum inde ſopiens, et vim ſuam antiſepticam exſerens, haec utraque ſymptomata ſuperare valeat. Pringelius in hanc ivit ſententiam: "By medicines of a cordial nature, and eſpecially *wine*, I will venture to affirm, that I have frequently ſeen every ſymptom change for the better; the head become clearer, the ſkin cooler, thirſt leſs; and, indeed, this is not to be wondered at, when we conſider how probable it is, that the putrefaction gaining ground by the ſinking of the *vis vitae*, occaſions that acri-

* Huxham on ſevers, 76.

† Homii principia medicinae, p. 84.

‡ Huxham, 76.

acrimonious heat in this diſeaſe *." Unde effectus vini ſoporificus adeo in his morbis aliquando conſpicuus? Anne abhinc provenit, quod topicam irritationem removet, et ſyſtemati aequilibrium reddit? Somni profecto cauſae tales ſunt, quales vinum inducere videtur, impreſſionum nempe abſentiam, cupidinum gratificationes, relaxationem †, &c.

Sitim, quae in his febribus nonnunquam occurrit, ſedare obſervatur vinum. Sitis aliquando ex ſpaſmodica excretoriorum conſtrictione, quae fauces humectare debent, provenit. Natura etiam ſitim, ſenſilitate integra manente, ſyſtematis calori annexuit. Sitis porro ab aliis fontibus notatu dignis naſcitur. Omne fere acrimoniae genus, in ſyſtemate praevalens, ſitim excitat. Cauſam hujus finalem, ut eadem diluatur, eſſe, liquido patet. Quippe quod dilutio omnem acrimoniam minus reddit noxiam, et expeditiorem ejuſdem ex corpore evacuationem producit. Hinc ſagax ille, nunquam ſatis admirandus, nunquam a me ſatis diligendus, Gaubius haec habet verba: "Sitis, quam indicandae potus neceſſitati praefecit natura, in morbis ſolito plus urget, quoties aut tractus ſuperior primarum viarum iſtius ſenſationis ſedes, aut cum hoc etiam corpus reliquum, humectatione indiget, qua vel deficiens humor ſuppleatur, vel ſpiſſior diluatur, vel acrior temperetur ‡." Nullus fortaſſe acrimoniae ſtatus majus ſyſtemati minitatur periculum vel dilutionem plus

* Pringle's appendix, p. 108.

† Vide Cullen's inſtitutions of medicine, part 1. p. 96.

‡ Inſtitutiones pathologiae, § 792.

plus requirit, quam quivis putrefactionis gradus: Sitis ergo urgens febrium putridarum ſit comes.

Natura ex putrefactionis in corpus humanum introductione anxie cavet. Cum materiae paulo ſolito putridiores introductae, vel in ſyſtemate ſunt genitae, ſitis augetur illico. Acres hae materiae primas vias potiſſimum infeſtant. Propterea quod hic ſtagnant fluida, et ad putrefactionem quam maxime feſtinant. Harum utram cauſarum agnoſcat ſitis, vinum ad eam extinguendam videtur idoneum, ſive glandulas faucium mucoſas ſtimulando, humectando, ſive in primis viis putredini obviam eundo.

Sudores quoque immodici, quando in his morbis occurrunt, mitigantur vino. Ad hoc probandum, exempla minime deſunt. Unum in praeſentia a Cel. Huxhamo citare ſufficiat: "In profuſe ſweats, I have very frequently given a little generous red wine with the greateſt advantage; it preſently moderating the ſweats, ſupporting the patient, and keeping up alſo the *miliary papulae*, if they happen likewiſe to attend *."

Propria vini qualitatum combinatio, alacritatem animoque ſerenitatem impertit, deſperationem dimovet, anxium lethi timorem fugit, qui quidem timor typho laborantis corrodit ſpiritus, et meditationes nigro et periculi imminentis melancholico proſpectu gravat obſcuratque Hunc, inquam, effectum, prae aliis ſtimulantibus, aliiſve cardiacis, vinum poſſidet.

* Huxh. on the ſlow nervous fever, p. 86.

Ab omnibus praegreſſis concludere viſum eſt, vinum manu libera praebendum, quando pulſus ſit parvus, debilis, ſenſorii functiones turbatae, vireſque multum imminutae: Nec ab eo abſtinendum, quamlibet delirium, modo ſit generis mitis, pulſus frequens, et calor paululum auctus adſint, ſiquidem alia inflammationis ſigna defuerint. Eatenus eſt cum confidentia et audacia prodire, ſi non datur ultra. Difficultates revera ancipiteſque caſus occurrunt, quae practicos in vini exhibitione magnopere perturbant. De his tanta cum audacia nequaquam ſum locuturus; ſed, quod mihi videatur probabile, dubie et diffidenter offeram.

Multi ſeſe praebent caſus quorum circumſtantiae non ſatis apparent conſpicuae et determinatae, i. e. ubi diatheſin phlogiſticam abeſſe haud pro certo ſcire licet. In his caſibus, a vino prorſus abſtinere jubemur, uſquedum debilitatis ſigna ſeſe clarius manifeſtent, ut vulgo accidit in 2da, certius in 3tia, ſynochi hebdomada et typhi; et etiam cum haec pervenerit periodus, praecipue ſi lucis, et ſoni intolerantia, capitis dolor, jactatio, et oculorum ſit rubedo, res in ambiguo haeret; quippe quae phrenitidis ſuſpicionem dant, et nihil niſi aequum eſt fateri, cadaverum diſſectionem, his ſignis praegreſſis, cerebrum inflammatum, immo etiam ſuppuratum, detexiſſe: E contra vero bene monet Vogelius, quod idem mea obſervatio iterum iterumque docuit, phreniſmi ſymptomata admodum eſſe ambigua, et ſaepe ulla abſque inflammatione topica apparere. Si vero, eodem tempore quo haec occurrant ſymptomata,

vires

vires corporis multum ſint labefactatae, incertum eſt quatenus vino aliiſque id genus remediis ſtimulantibus uti tuto licebit.

In hoc rerum ſtatu, ab his circumſtantiis determindum eſt.

a. *Ægri conſuetudine.* Si vinum quotidie bibere, praecipue ſi ad ebrietatis gradum uſque conſueverit aeger, tunc veriſimillimum eſt, vinum remedium tutum et commodiſſimum futurum *.

b. *Morbi duratione.* Si morbus jam aliquatenus provehatur, inflammatoriam diatheſin repelli, probabilem conjecturam facere liceat.

c. *Appetitu et faſtidio.* Pauci, pauciſſimi ſunt, in hoc aevo luxurioſo, qui vinum non guſtaverunt, nec ejus effectus plus minus callent. Maxime vel abſtemii et ſobrii his febribus laborantes vinum frequentiſſime appetunt. Sic Pringelius: "When the fever is protracted with a low and ſlow voice, the ſick have a particular craving for ſomething cordial, and nothing is ſo acceptable and cordial as wine †."

Ad veritatem hujus corroborandam quaeque fere dies exemplum profert. Idem auctor hanc ſingularem habet obſervationem: "I have ſeen in caſes of this kind, ſtrange inſtances of the power of inſtinct; for, when wine was to do good, the ſick ſwallowed it greedily and aſked for more; when it was to heat them, or raiſe the

* Vide Medical eſſays, Edinb. vol. 5. art. 46.

† Diſeaſes of the army, p. 295.

the delirium, they either ſhewed an indifference or aversion to it *." Et idem alios non latuit. Notus mihi quidam amatiſſimus, ſtudiorum ſocius, febre quadam correptus fuit. Symptomata rem in ancipiti relinquebant, an cerebri inflammatio adeſſet necne. Medici, vinum adminiſtrabant, ſemper tamen invito aegro. Ille enim id ab ipſo fere morbi initio abhorruit. Medici, faſtidium ejus ſive flocci pendentes, ſive negligentes, vinum adhibere pergebant. Morbo indies creſcente, miſerandus aeger tandem vitam cum morte commutavit; poſt mortem diſſectio cerebrum inflammatum oſtendebat. At, eheu! ſero ſapiebant Phryges:

Quis deſiderio ſit pudor aut modus
Tam chari capitis? Praecipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quintilium *perpetuus ſopor*
Urget? Cui pudor, et juſtitiae ſoror,
Incorrupta fides, nudaque veritas,
Quando ullum invenient parem?
Multis ille bonis flebilis occidit.

Ægri igitur deſiderium et faſtidium nobis aliquatenus imperare oportet; et, ubicunque aegroti appetitus vinum poſtulat, confidentius indulgeatur; ubi vero nec ſponte rogat, nec objectum aſſumere vult, ſapiens medicus et cautius et remiſſius adminiſtrabit. Miror equidem, haec a medicis minus caveri, minus etiam admoneri. De aegrotantium deſideriis dicendi pauca

hanc

* Diſeaſes of the army, p. 28. third edit.

hanc occaſionem amplector, re procul dubio noſtra attentione ſtrictiſſimaque obſervantia digna. In omnibus morbis, febribus praecipue, quum aeger aliquid vehementer excptat, moderatam ejuſdem indulgentiam malum ſequens raro vidi, etiamſi non modo quantitas verum etiam qualitas ſaepe minime idonea viſa eſt. Æger contra delectatus eſt; inquietudo, ab animo offenſa oriens, ablata, quae conſtantem attentionem cum animo tum corpori nocivam ſuſtentaverat.

Hoc modo, cum per multos dies noctesque aegrotus ſomnum oculis non viderit, ſopor acquiſitus eſt, per membra quietem irrigans, animi curas ex pectore ſolvens, ſalubriſque artus perfudit toto proruptus corpore ſudor. Haec patrem Hippocratem non latuerunt; ipſe enim in variis locis docet aegris gratificandum. Ideoque quoties deſiderium cunque aegrotantem urget, plus minus indulgere haud periculoſiſſimum exiſtimarem. Pro triſti moleſtaque ſenſatione haberem, quae vitari debet; vide modo, ut petiti tam proprius fiat delectus quam res ſinit. Non video cur medici adeo frequenter oculos divertunt, cur naturae ſapientis mandatis ſurdam praebent aurem, quandoquidem quotidiana medicorum obſervatio commoda inde emergentia monſtrat confirmatque. Quot nobis ſunt exempla hominum ex morbis periculoſiſſimis ad ſanitatem redactorum, poſt ſuis quam appetitibus furtim, vel permittente medico, indulſerint?

Gaubius his verbis pulchre monet: " Nec menti humanae ſua deſunt conamina, quibus periclitantem ſani-

ſanitatem tuetur. Etenim moleſta perceptio minantis mali, aut olim tolerati memoria, non modo impellit eam ad quaerendum praeſidium, ſive id evitatio cauſae cognitae dederit, ſeu uſus auxilii experimento, ratione aut conjectura inventi. Sed ſuus etiam animus, formidine periculi inquietus, concipit impetus, motuſque in ſyſtemate ſuarum functionum concitat, qui, licet ex inſtinctu potius, quam ex conſilio, profluere videantur, certiſſimum tamen tutaminis aut levamenti adferendi ſcopum atque efficacitatem manifeſte declarant. Hujuſmodi ſane ſunt praecipue, quae praeter rationem toties ſeſe efferunt, determinata rerum noxiarum faſtidia, aut medicatarum appetentiae, quibus obſequendo imminentes morbi ſaepiſſime avertuntur, refractarii etiam ſanantur *."

Commodorum, ex abnormium gratificatione appetituum praeter ſpem et ſuſpicionem profluentium, rationem, quae ſufficiat, reddere, memet imparem agnoſco.

Talia recondita iis reſigno *quos juvat aërias tentaſſe domos, animoque rotundum percurriſſe polum*; et cum Sydenhamo dicam, quamvis enim, ſi mentem ſerio applicuerimus, quid de facto agat natura, et quibus in operatione ſua utatur organis, deprehendere valeamus; *modus* tamen quo illa operatur, mortales, aut ego fallor, ſemper latebit. Ut ad rem redeamus. An vinum ſit proprium necne, judicandum eſt, denique,

d. *Ab*

* Inſtit. pathol. § 643.

d. *Ab Effectu.* Si ventriculum non perturbet, ſi aegrum refocillet, ſi calorem non augeat, ſi avida hauriat, et plus petat, ſi pulſum non modo non frequentiorem, ſed tardiorem et pleniorem, reddat, ſi languorem removeat, ſi anxietatem ſedet, ſi delirium mitiget, ſi ſomnum conciliet; tunc pro tuto et aptiſſimo remedio eſt habendum, tunc libera manu exhibendum.

Diſtinctionem ferox inter et mite delirium ſemper fieri debere; vinum in hoc admittendum, in illo rejiciendum, uno fere animo conſenſum eſſe, haud inficior; eodem tamen tempore, haec res magna ambiguitate, magnis tenebris, involvitur. Cum vultus erat ferus, cum voce citata, delirio, et ſubſultu, a vino, phrenitidis ſuſpicione commotus, Pringelius abſtinuit. Cullenus tamen, medicus hujus ſaeculi ingenioſiſſimus, caſus ſe vidiſſe obſervat, quibus aderat vultus ille ferus, inflatus, vox citata, cum peculiari oculorum rubedine, magna tranquillitate abeuntes, medicamentorum inflammantium, vini opiique uſum admittentes, illiſque manifeſte curatos. Cum in harum provectis febrium ſtadiis delirium, quod hactenus fuit mite, nunc phrenitici formam induit, cum aeger ſaeva cephalalgia, magna ſoni et lucis intolerantia, pervigilio, impetuoſa anxietate, lectique impatientia, vexatur, cum canora rapidaque loquitur voce, cum adſtantes negligit, cum facile provocatur, cum vultum rubore ſuffuſum, oculoſque rubros habet; tunc vix centeſimus medicus aſſerere dubitabit, inflammationem invaſiſſe cerebrum. Sed haec omnia qualia enumeravi ſymptomata, abſque inflam-

inflammatione accidere, edocti frequenti experientia, Culleni obſervatione ſimul etiam annuente, affirmare audeamus. Ex natura illorum fugaci, ex ceſſatione antiphlogiſticis ſine remediis, ex uſu remediorum ſtimulantium ad illa removenda tuto, ex ſalutari eventu, ex diſſectionibus, denique, hoc concludimus et exploratum habemus.

Boni, in his ambiguis caſibus, vini effectus perplurimis medicis ſeſe manifeſtarunt. "Magna vinum quantitate ſumptum, auctore Whitakero, omnem vehementiam ſedat; nam qualitate narcotica colligit ſenſus, ſomnum conciliat, deliria, et acutiſſimos dolores capitis, imminuit *." Gilchriſtus addit, "This I can confirm from my own experience, having given wine in high ravings, head ach, toſſing, and watching, and where the eyes were much inflamed, with wonderful ſucceſs: The ſick having been compoſed by it, and ſleep procured, when opiates failed me, or I durſt not give them †."

Abhinc omnibus conſtat, nonnunquam difficillimum eſſe bina ante memorata deliria a ſe invicem ſejungere, et pro certo ſcire, ubinam adſit cerebri inflammatio.

An ulla ſunt alia irritationum genera, quae cerebrum vexare, omniaque haec inflammatoria ſymptomata, nulla tamen illic inflammatione praeſente, producere poſſint? Dies doceat. Nullus interim dubio locus ſupereſt,

* Tractat. de uva. † Med. Eſſ. vol. 5. p. 565.

eſt, quin magna debilitas, ſignis ſupra dictis ſtipata, nulla in cerebro inflammatione cadavera accurate inſpicientibus manifeſtata, mortales frequenter e medio ſuſtulerit.

Quam lubrica, verſatilia, et aleae ſane plena, ſunt principia quae vini exhibitioni his dubiis in caſibus praeſunt! Quid, verbo, hanc inter ambiguitatem eſt agendum, ubi maxima phrenitidis datur ſuſpicio, nulla vero probatio? *Scyllam* equidem inter et *Charybdim* verſamur. Veneratio, qua viros ſupra memoratos proſequor, ne vini uſum, qui ſuis in manibus tam utilis fuit, omnino damnem, me prohibet. Ingens, contra, periculum ejus adminiſtrationem concomitans, ne temere et liberius utar, abſterret. Ideoque, in hoc rerum ſtatu, iter medio facere, optimum tutiſſimumque judicamus, et vinum primo parce, caute, dilute, praebere. Eodem tempore, primarum doſium effectus ſedulo obſervare, pulſuſque ſtatum examinare, continuo fere medicum oportet. Sed religioſe obſervet, ut Celſus olim monuit, non, protinus ut venit, apprehendere manu brachium: Sed primum reſidere hilari vultu, percunctarique, quemadmodum ſe habeat, et, ſi quis ejus metus eſt, eum probabili ſermone lenire; tum deinde ejus carpo manum admovere. Quas venas autem conſpectus medici movet, quam facile mille res turbant? Hac, et hac via ſola, ejus proprietas ſtabilienda eſt.

Quaecunque ſint vini incommoda, hoc nobis praebet ſolatium, hoc ſecum plerumque fert commodum, quod, quando ſit incongruum, perturbationem extemporaneam excitat, quae ab eo abſtinere mature ſuadet.

Tempus vinum adminiſtrandi. Medici inter ſe nunc plurimum diſputant, quo morbi ſtadio vinum adminiſtrandum. Ad hanc quaeſtionem litemve potius determinandam, Riverius aliique multum laboris impenderunt. Pauca hac occaſione loca citare haud alienum puto. A Riverio incipiam: "Circa potum hoc adnotandum, vini uſum in hac febre (ſcil. peſtilenti) aliquando eſſe proficuum, utpote inſigne cardiacum, et malignae qualitati maxime adverſum. Haec a nobis obſervata ſunt infinitis experimentis, ac praeſertim in febre quae Monſpelii graſſata eſt 1623 poſt urbis obſidionem, quae tantae malignitatis particeps fuit, ut tertia ad minus aegrotantium pars de medio ſublata fuerit, et a vera peſte ſolo bubone diſtincta fuerit; cum non ſolum exanthemata rubra, livida, et nigra, ſed etiam carbunculi et parotides, frequenter apparerent. Iis enim aegrotantibus, quibus pulſus erat parum frequens, et pulſui ſanorum fere ſimilis, lingua humida et nulla ſitis, vinum exhibuimus felici ſucceſſu, illius continuationem indicabat levamen inde emergens. Iis vero, quibus febris erat intenſior, cum ſiti, linguae ſiccitate, ſcabritie aut nigredine, vinum prorſus interdicebamus. Advertendum tamen eſt, primis morbi diebus, vinum nunquam eſſe exhibendum, ne materiae crudae nimium exagitentur; ſed tantum circa ſtatum, cum malignitatis ſigna ſeſe magis exſerere incipiunt *." Malignitas, ſecundum Hoffmannum, dignoſcitur ex motuum et virium defectu, nec non valde depreſſa ſanguinis ſpirituaſcentia, ex tardo circulo ejuſdem, quae cuncta diſpoſitionem

* Riverius, lib. 17. c. 1.

poſitionem quandam cruoris ad putredinem deſignant †. In petechiis poſtremis diebus facta criſi debito modo potum, vires dejectas erigendo, et cuticularem ſecretionem ſecundando, omnia fere alia auxilia ſuperare aſſevero." Hae Riverii Hoffmannique obſervationes recentium plurimorum praxi quam maxime conſonant. Ambo vero in hac una re falli videntur; ni pulſus, ſcilicet, ſit tardus, vinum omnino prohibent, vel ſaltem cautiſſime et circumſpectiſſime exhibent, ſi hujus *tardum circulum*, et illius *pulſum parum frequentem*, ita interpretari liceat. At experientia docet, quod proportionaliter ad depreſſam ſanguinis ſpirituaſcentiam pulſus tardior haud evadat, ut hi clariſſimi viri ſibi perſuaſerint; e contrario, inſuetam frequentiam, motumve potius tremulum, ſibimet plerumque vindicat. Et quando ſuſcitatur vino, tardior ſit.

Quoad linguae ſtatum, de quo Riverius mentionem fecit, ne nimium credas. Praxis etenim quotidiana, dum lingua ſit ſicca et ſcabra, vini uſum evincit. Zacutus Luſitanus refert, ſe, in febre maligna, praeſenti ſiti intenſa, cum linguae ſiccitate et nigredine, aegro jam deſperato, vinum exhibuiſſe feliciſſimo ſucceſſu ‡. Pringelius idem etiam affirmavit §. Et ego non video cur potius aliquis credat Aſclepiadi quam Herophylo, cur huic potius quam Aſclepiadi.

Cum

† Tom. 5. p. 353. ib. Tom. 2. p. 87.

‡ Lib. 1. obſ. 93.

§ Diſeaſes of the army, p. 280. 3. edit.

Cum Riverio, Hoffmanno, iiſque recentioribus, vini uſum, uſque dum declinet morbus, prohibentibus, conſentire nequeo. Quippe criſin reſpicere, nimis religioſum. Et *materiae crudae* exagitationem timere, inane, ridiculum, nobis videtur. Variae circumſtantiae, multo hoc ante tempus, nulla ad criſin ratione habita, vini uſum indicant. Poteſt primo die primum vinum dandum eſſe, poteſt ſecundo, poteſt tertio, poteſt non niſi quarto aut quinto; poteſt poſt unam acceſſionem, poteſt poſt duas, poteſt poſt plures. Refert enim, qualis morbus ſit, quale corpus, quale coelum, quae aetas, quod tempus anni. Minimeque, in rebus multum inter ſe differentibus, perpetuum eſſe praeceptum temporis poteſt. Hanc generalem regulam dare vellem; cum febres contagioſae ſint manifeſte, ex vi ſedativa in ſyſtemate praevalenti pendentes, cum dejiciatur animus, cum langueat pulſus, cum pauca aut nulla adſint diatheſeos phlogiſticae ſigna, quarto vel quinto die effluxo, vel ab ipſo initio morbi, vinum praebendum. Docemur autem, vinum, morbo non longe provecto, fruſtra dari: Et quare? Propterea quod morbus, ut aiunt, decurtari nequit, et ſuum curſum currat neceſſum eſt; ideoque, ſi vinum primis morbi periodis exhibeamus, ad evectum ſtadium, maxime tunc urgente neceſſitate, inopiam ejus ſentiemus; et pro hoc ſtadio non id ſervaſſe poenitebit, ubi nempe utiliſſimum ſeſe praebere pollicetur. Hujus ratiocinationis vim me non videre, in-

ingenue

genue confiteor. Omnibus liquet, quod, quo diutius perſeveraverit morbus, eo debilior fiet aeger, creſcet putriditas; et, ni fallor, quo magis haec putriditas et debilitas valent, eo majore aegrotus periculo verſabitur. Si res ſic ſe habent, vires ſuſtentare, putridae propenſioni obviam ire, ullo morbi tempore, quo vis pollet ſedativa, vini moderato uſu, nequaquam mihi abſurdum videtur. Nec a noſtra ſententia longe diſcedit Celſus, dicens: "Si propter infirmitatem neceſſitas urget, ſatius eſt, conſiſtente jam incremento febris, aliquid offerre, quam increſcente; ſatius, inſtante, quam incipiente: Cum eo tamen, ut nullo tempore is, qui deficit, non ſit ſuſtinendus *." Ipſe Pringelius, per longum *febris carcerum* decurſum, propter virtutem ejus antiſepticam, et ut vires vitae ſuſtineat, vinum exhibebat †. Objiciet forſan aliquis, quod, ſi per totum morbum vinum aegrotanti tribuamus, ante ſtatum ab eo abhorreret. Hoc poſſibile eſt; ſed raro eventurum puto. Si accidat, ut aeger averſetur, mutetur vini genus, mutetur forma. Adeo ut, in ſummum, ſymptomatum natura, non minus, immo vero magis, quam morbi duratio, vini exhibitionem moderari debet.

Quantitas. Pringelius binas circiter libras vini Rhenani militibus in die dedit. Gregorius multo majorem quantitatem ſaepe praebet. Poſt 8 autem vel 9 diem, in genere, binas libras quoque per diem aegrum

* Lib. 3. c. 5.

† Pag. 315.

grum bibere ſinit. Vinum remedium eſſe ex quo praecipue typhi medela pendet, illum iterum iterumque obſervantem audivi. Incredibiles vini quantitates optimo cum fructu in hac urbe hominibus typho laborantibus ſaepe ſaepius adminiſtratas vidi.

Hic tamen corporis habitum et conſuetudinem reſpiciendum eſt; e. gr. ſi febricitans naturaliter ſit habitudine languida, ſi vinum potare conſueverit, majorem portionem exhibere licebit. Quod aliis doſis eſt immodica, in aliis effectum manifeſtum producere vix ſufficiet. Ab effectibus, quos quaedam vini portio in ſanum protulit, quantitatem nunc male ſe habenti neceſſariam limitare non datur: Quippe quod, in ingenti illa debilitate, qua aegrum hae febres plerumque afficiunt, quantitatem, ea duplo majorem, quam quae ſanum procul dubio inebriaſſet, frequentiſſime bibere poteſt. Nulla igitur, quod ad quantitatem, exacta norma adhibenda eſt, niſi quam accurata effectuum obſervatio docet. In hac re Pringelius optime monet: "Perhaps there is no rule of more importance than to give a ſtrict charge to the attendants of the ſick, never to let the patient, when low, remain longer than two or three hours without taking ſomething cordial; as I have ſeen men once in a promiſing condition ſunk paſt recovery, by being ſuffered to paſs a whole night without any ſupport about the time of the criſis *."

Vinum, parvis doſibus frequenterque repetitis, modo obdormiturum non vexas, exhibere, prae omnibus cavendum

* Pag. 314.

cavendum eſt. Nolim tamen (ſi Gaubii verbis uti liceat) quis exiſtimet, probare me trepidantem ac ſaepe ridiculam illorum ſolertiam, qui aut naturae αυτοκρατεια nimium freti, aut de facultatibus remediorum, plus quam in iis eſt, ſperantes, aut, denique, ne quid turpius dicam, indicationi, quam ſuo modo conſtituerunt, diffidentes, minutilis adeo doſibus curationes aggrediuntur, ut abſtinentia potius extenuare, quam data opera jugulare velle morbum, videantur; certe neſcias, agantne an ludant in re ſeria, vincive an vincere malint. Laudo ac veneror medicum circumſpectum, et catum ſuo loco ac tempore cunctatorem, et ſapientem naturae miniſtrum, qui temerario auſu nunquam praecipitetur, nec farragine remediorum gravet, multo minus violentia opprimat: Attamen cordatum quoque ac intrepidum, conſilii prudenter capti certum, et qui agendi opportunitates gnave rapiat, cumque agendum eſt, idoneum nodo cuneum adhibeat, nec dubiae ſtillicidii diuturni actioni committat, quod virtute majore tutius citiuſque impetrare potuiſſet.

Forma. Haec aegri deſideriis, ventriculi ſtatu, et debilitatis gradu, maximopere dijudicanda. Periculum a vini ſtimulo profluens id lymphatum dare ſuaſit practicis, quo nihil tutius, nihil primis tentaminibus commodius reperitur.

Plurimi id aqua calida diluunt; ſed nonne haec ventriculum relaxabit, et inde ſymptomata exaggerabit? Ita puto. Ubicunque ergo vinum proprium et neceſſarium

ſarium eſt, merum detur, vel, ſi diluendum eſt, *aquæ frigida* ſiat. Vinum enim aqua frigida mixtum, multo magis cardiaci officio fungitur, multo magis refocillat, quam vinum calidis dilutum; formis igitur, *negas et poſſet*, apud Anglos in uſu, anteferendum. Quin etiam, aqua illa frigida ventriculum vi ſua tonica roborat, verſus corporis peripheriam fluida leniter determinat, ſitim ſedat; quamobrem ipſe pater Hippocrates, in febribus etiam acutis, talem vini et aquae miſturam praeſcribere haud veretur. Ego ulterius addam, quod, quotieſcunque vinum admittetur, aquam frigidam eodem tempore plerumque dare liceat. *Plerumque* dico, propterea quod in febre, quae nuper epidemice hanc infeſtavit urbem, ſeſe obtulit exceptio. Multis erant ſymptomata inflammatoria, plus minus catarrhi et anginae, quae vini uſum, aquae vero frigidae nequaquam, admittebant. Hoc tamen in febribus aeſtivis autumnalibuſque rarius evenit. Cum caſus, tum conſilium, plurima illius efficaciae exempla in apertum protulerunt. Nobis clare patet, potum frigidum in omnibus pure nervoſis febribus, iiſque quas manifeſte comitatur putrida diatheſis, utile et neceſſarium futurum. O! utinam medicos praejudicium populare tantum contemnere poſſe, audere, quantum potum frigidum liberius dare, in omnium provecto febrium ſtatu admittentes, ubi diatheſis phlogiſtica vel penitus abiit vel maxime diminuitur, praecipue cum topica nec ad pulmones, nec cerebrum, &c. determinatio fiat!

Vinum,

Vinum, verbo, egelidum eſt adhibendum, et quantitas, prout exigunt ſymptomata, augenda.

Denique, in his febribus, neceſſaria ſunt primarum viarum emundatio, quies, ſecuritas, ſilentium, ſtragularum et induſiorum frequens mutatio, quae quidem mutatio, caute facta, in medio ipſo ſudore, licet aliter male ſentiat vulgus, ſatis eſt tuta: Neque alienum eſt apertis aliquantum feneſtris purum aerem admittere. Hae ſunt obſervationes, quas habui de febribus proferre, pauciores ſane quám rei dignitas poſtulat.

Nunc adP hlegmaſias progrediendum eſt.

CYNANCHE MALIGNA.

Hicce morbus ex fatali ſua natura noſtram attentionem quam plurimum meretur. Annos licet 150 ante Boerhaavium exſtiterit; magnus ille tamen et ſagax vir, quod miror, nihil de eo memorat. Nunc per 40 annos in Europa notus fuit; veruntamen non adhuc ſatis bene intelligitur, nec diſtinguitur. Nuper enim *cynanche tonſillaris*, non ſine magna parentum anxietate, et infantum nocumento, cum *maligna* confuſa, et ſimili modo tractata eſt. Et inter medicos nunc agitur lis, utrum cynanche maligna et cynanche ſtridula revera differant; nonnulli equidem permiſcuerunt. Hoc, me judice, ſatis ſuperque evincit, quam maxime exoptandae ſint accuratae morborum definitiones: Hoc plane

F indicat

indicat abſolutam ſtudii noſologici neceſſitatem, ſine quo morbi a ſe invicem vix unquam ſatis diſtingui poſſunt. Quid remediorum refert cognitio, niſi morbos diſtinguere valeamus? Merito dolemus, poſt tot tantoſque doctorum hominum labores, nondum adeo diſcuſſas eſſe, quibus haec res immerſa haeret, tenebras, ut plena luce refulgeat.

Ferenda quidem iſta diſcordia foret, ſi remedium non admitteret: At vero, cum id invenire non difficillimum ſit, et multa ſuadeant, ut adhibeatur, quae tandem ratio eſt, cur inveteratus error diutius foveatur? Quocirca ſigna, ad quae medici hunc morbum a cynanche tonſillari diſtinguendi cauſa confugiunt, breviter ſummatimque percurram. Horum

1. Eſt *Tumor*. In cynanche tonſillari tumorem majorem eſſe dicunt; rem ut plurimum ſic ſe habere non denegandum; ſed cynanche maligna cum tumore aeque magno ſaepe occurrit.

2. *Color*. *Tonſillari* rubor ſplendentior eſt proprius; *malignae* obſcurior, lividior, nigrior: Sed hoc certum ſignum non eſt; quoniam cynanchen tonſillarem color lividus frequenter comitatur.

3. *Cruſtae*. * Haec nota, cruſtarum ſcilicet in faucibus praeſentia, maxime diagnoſtica exiſtimatur. Ad hanc unicam notam, ſtricta nimis et ſervilis adhaeſio, ut tonſillarem pro maligna medici amplexi ſint, fecit.

* Obſerv. vocem Cruſtae non accurate reſpondere, quoniam quandam duritiem exprimat; vox anglica Slough melius adhibeatur.

fècit. Ex hac, inquam, ipſiſſima circumſtantia tota hujus rei confuſio pendet. Antequam medici animos ad cynanchen malignam adverterent, quoties cruſtae in cynanche tonſillari occurrebant, prorſus ignorabant. Poſt hoc vero, vix ac ne vix quidem decimus quiſque cynanchen tonſillarem contrahit, qui cruſtis omnino immunis invenitur. Nihil frequentius datur quam maculae albae aphthoſae in tonſillarum ſuperficie circumſcriptae. Hae me non movent: At ſaepenumero cineritii nigriorisve coloris ſerpenteſque dantur; quo tempore medici plerique omnes *malignae* ei nomen indere haud dubitarent. At ego tunc etiam admittere nolo cynanches *malignae* nomen mereri, vel eadem remedia requirere, niſi alia magis characteriſtica adſint ſymptomata, quae, ut diagnoſis accuratior fiat, advocanda ſint: E. gr. cum morbus ſporadicus eſt, omni contagii ſuſpicione remota, et praecipue ſi a manifeſta frigoris applicatione ortum ducat, et adultum adoriatur, pro tonſillari haberem, cruſtas haud nauci faciens. Si adhuc manſerit ambiguitas, aliud ſignum a vitae tempore deducendum eſt. Suſpicio fere ſemper de infantibus incidit. Sed ex abſentia ſymptomatis maxime characteriſtici potiſſimum penderem, ex natura, nempe, febris, quae in cynanche maligna nunquam non *putrida* eſt, *typhodes*, multo vomitu, magna anxietate, et in principio purgatione ſtipata. Magna virium proſtratio, quae tonſillarem non comitatur, cito apparet; et non longo poſt tempore exanthemata, eruptio ſcarlatina, miliaris, vel petechiae, animadvertuntur,

tur. His ſignis cynanche maligna ad amuſſim diſtinguitur. Cum haec ſymptomata deſunt, mera cruſtarum praeſentia negligenda eſt; quoniam abſque caeteris ſignis nos ſemper in errores duceret.

Morbi cogniti medela cardiaco et regimine antiſeptico prorſus conſtat. Acida vegetabilia ſola nequaquam bene reſpondent, quippe quae lipothymiam et diarrhoeam inducere obſervantur. Eadem, cum magna vini quantitate data, valde utilia evadunt. Cardiaca, in hoc, prae omnibus aliis morbis putridis, abſolute videntur neceſſaria. Liber vini et corticis peruviani uſus praecipua ſunt remedia. Hic, ſi id modo infantes caperent, plus commodi ferret, quam unquam adhuc tulit. Illud lubentius ſumunt; immo etiam ſaepiſſime accidit, ut infantes hoc morbo correpti vinum magnopere exoptent. Infuſio in vino menthae vomitum, qui in hoc morbo occurrit, auctore Gregorio, frequenter ſopit. Vinum, mea quidem ſententia, *confectioni cardiacae*, et omnibus id genus remediis, palmam praeripit: Quae corpus ſtimulant, nimiſque calefaciunt, et eodem tempore antiſeptica, et permanente, vera, cardiaca, vi vini carent.

ARTHRITIS,

Medicorum opprobrium, morbus mille hypotheſibus oneratus, quibus quaeque dies novam addit. Res nulla eſt, de qua tantopere, non ſolum indocti ſed etiam docti, diſſentiant. Quorum opiniones, cum tam variae

riae ſint, tamque inter ſe diſſidentes, alterum fieri profecto poteſt, ut earum nulla, alterum certe non poteſt, ut plus una vera ſit.

De his differere non eſt hujus loci. Rogatus olim, quid et quale ſit cauſa revera proxima arthritidis? Auctore *Simonide* uti ſolebam, cum de Dei natura quaeſiviſſet *Tyrannus Hiero*, hoc idem deliberandi cauſa ſibi unum diem poſtulavit. Cum idem ex eo poſtridie quaereret, biduum petivit. Cum ſaepius duplicaret numerum dierum, admiranſque Hiero requireret, cur ita faceret? Quia, quanto, inquit, diutius conſidero, tanto mihi res videtur obſcurior. Culleni vero ſagacitas hujus rei tenebras, argumentorum factorumque agmine tam bene collectorum, tamque nitide diſpoſitorum, ut nihil ſupra, jam tandem feliciter diſcuſſit.

Et certe praeſtat, in morborum cauſis indagandis, progredi quouſque per fidelia obſervata et cognita hactenus corporis humani fabricam liceat, et in reliquis ignorantiam fateri, quam fictis hypotheſibus, quantumlibet etiam ingenioſis, ludere. Dolendum ſane quidlibet fingendi licentiam quemvis in ſanctiſſima arte ſibi impune arrogare; nec quoſdam pudere, aut ipſis religioni non eſſe, incerta pro certis venditare.

Multum fuit dictum quatenus vinum in hoc morbo admittendum, vel abſtinendum; utrum tota ab eo abſtinentia aſſuetis noceat, utrumve, ut multi aſſeruerunt, ab arthritide omnino liberet. Sic Hoffmannus: “Plures hiſtoriae notiſſimae ſunt, eorum, qui vel in carcerem conjecti, vel ad paupertatem redacti, cum a vino abſtinuerint, ab arthritide et podagra liberati

ſunt.

ſunt *." An abhinc colligendum eſt, ſolam ex vino abſtinentiam arthritidem fugaſſe ? Nequaquam. Nonne arbitrari aequum ad paupertatem redactos a diaeta plena abſtinuiſſe, et ſeſe etiam labori dediſſe ?

Uſus vini, prout maturiore vel provectiore aetate inceptus, et in diverſis morbi circumſtantiis, plus minus tutus eſt et neceſſarius. "Si aeger, venerandus ille Sydenhamus clamat, vel a longo ac nimio uſu liquorum inebriantium, vel ab aetate provectiore, vel denique prae nimia debilitate, cibos abſque vino nequeat concoquere, non vacat certe periculo, eundem protinus ac derepente a vino depellere; qui quidem error haud paucis lethalis fuit †." Vinum citius quam plenum cibum arthriticis praebere voluerim. Vini quantitatis moderatae ſtimulus vix nocere valebit. Tota abſtinentia perpaucis abſolute neceſſaria eſt; iis minime, qui vinum moderate potare aſſueti fuerint. In hiſce caſibus, ubi in dubio haeret, an vinum proprium ſit necne, multum ex vini natura pendebit. Vina aceſcentia quam maxime fugienda ſunt. Dum vinum Burdigalenſe aceſcat, bonae Madeira notae hunc non habebit effectum. Quando atoniae ſymptomata ventriculum premunt, vinum ſive Burgundicum, ſive Champagnenſe, ſive Madeirenſe, ſive Canarenſe, in uſu veniunt. "Languore et ventriculi debilitate urgente, nihil vero aeque votis reſpondet ac vinum Canarenſe; neque vel vinum Gallicum rubrum, vel theriaca Andromachi, nec ullum aliud ex cardiacis mihi hacte-

* Hoffm. tom. 2. p. 345.

† Sydenh. de prodagr. pag. 586.

hactenus notis, pares habet vires *." In ſimilibus etiam caſibus vini uſum multum laudavit Coſte †.

" Ubi dolor artuum abeſt, et anomala ſymptomata, anxietates, tormina abdominis, vomitus, ſingultus, deliria, &c. apparent, illico efficaci medela ſuccurrendum eſt; cum ingens periculum imminet, tunc adhibendum fragrans vinum; imprimis ſi vires languent in veteranis jam podagricis; omnium maxime, ſi largiori vini uſu dudum aſſueti fuerint. Contigit, ut veteranus podagricus, ſtrenuus potator, decumberet: Pedes vix dolebant, ſed aderant anxietas, nauſea, levia ventris tormina, una cum debilitate. Medicus vini uſum prohibuerat. Acceſſit aegrum amicus, hilaris olim conviva, cum quo ſaepius Baccho litaverat, qui illico omnia remedia amoveri juſſit, et horum loco propinavit binas vini libras Rhenani generoſi; hoc effectu, ut poſt paucas horas acriter quidem dolerent pedes; ſed reliqua mala ſymptomata omnino evanuerant. Unde, doloribus mane jam imminutis, accedentem medicum ſalſe deriſit aeger, vinum podagrae ſpecificum jactans‡."

His de phlegmaſiis praemiſſis, pauca de Exanthematibus nunc dicenda veniunt.

PESTIS.

Hic omnium morborum maxime fatalis, nec aevo, nec ſexui, nec moribus privatis, nec publicae parcit politiae;

* Sydenh. de podagr. p. 598.

† Traite practique ſur la goute, p. 66. 67. 68.

‡ Van Swiet. vol. 4. p. 388.

politiae; calamitas ſane eſt acerbiſſima, quae genus humanum ſub morbi ſpecie affligit. Contagii filiam eſſe pro certo, et tanquam ab omnibus, quae de eo traduntur, hiſtoriis, confirmatum habeo. Hoc contagium ex generali atmoſphaerae circumambientis conditione non pendere, nec longinque diffundi, multa probant facta. Potenter agere tantum videtur, quando ex corpore *peſtifero* oritur, vel poſtquam veſtibus, &c. quae per aliquod tempus aegros prope jacuerunt, jam aliquamdiu adhaeſerit. Hominibus penitus hoc perſuadere, maximi eſſet momenti. Nam, ſi omnes, quorum res ſinunt, parvo intervallo ſeſe praecluderent, mihi perſuaſum eſt, peſtis cladem leviſſimam fore.

Contagium primo et potiſſimum in ſyſtema nervoſum operari videtur. Vis ejus ſedativa aliquando corpori exitium inſtanter affert. Hominum ſaltem exſtant exempla, paucarum horarum vel unius diei ſpatio morientium, in ſyſtema nervoſum actionis ſignis ſolum obſervatis, nulla febre, nullis furunculis peſtiferis, (*plague boils*), eodem tempore productis. Hi vero caſus ſunt ſingulares, praeſertim primo contagio introducto tantum occurrentes, et, ut ego puto, ex fomitibus longa retentione virulentiſſimis factis exorientes.

Contagium plerumque reactionem admittit; et febrem, 3 vel 4 dies in minimum durantem, producit. Haec febris eſt typhus, *typhus exquiſitiſſimus*. Omnibus typhi, omnibus *febris carcerum* ſymptomatibus, ſtipatur. Ab illis neutiquam diſcrepat, niſi quod bubo-

nes

nes et carbunculi his rariſſime, in illa frequentiſſime, appareant. In peſte deſperatio eſt conſtans, vix ſeparabilis, partim timori quem hic inſpirat morbus, et partim debilitati quam inducit, tribuenda. Omnia debilitatis ſigna occurrunt. Capitis perturbatio, delirium typhomanicum, ſenſuum internorum ſtatum imbecillem indicant. Hinc ſanguiferi ſyſtematis aequilibrium mutationem patitur. Sanguis ad vaſa extrema haud pellitur. Unde horum vaſorum conſtrictio, unde frigoris ſenſatio, unde fluidorum inſueta quantitate in partibus internis accumulatio, unde in viſceribus jam amplificatis effuſiones, unde denique ipſius cordis praeter naturam dilatatio. Quinetiam peſtem comitatur fermentum, acre, putridum, quod in maſſam circulatoriam ſuos exſerit effectus: Ab hoc fonte bubones, carbunculi, petechiae, haemorrhagiae, et variae effuſiones internae, profluunt.

Quoad medendi rationem, magnam circumſtantiarum varietatem, quibus hic ſtipatur morbus, remediorum varietatem poſcere, omnibus liquet. Practici vero has circumſtantias, in quibus haec remediorum varietas ſeparatim applicari debet, nondum dijudicarunt; quapropter nullum adhuc propoſitum fuit remedium, de quo non diſputarunt medici. De his nunc anxie diſquirere non noſtrum eſt. At ſolum eſt videndum, quatenus ad hunc morbum curandum valeat vinum. Praecipuas ergo indicationes curatorias breviter enumerare haud abſonum erit.

G Hujuſ-

Hujuſmodi ſunt, 1. ad corporis ſuperficiem determinare. 2. In viſceribus congeſtioni, 3. Generali debilitati, 4. Putredini, obviam ire. Si quis me quaerat, qui fit, ut materiam morbificam ejuſdemque expulſionem neglexerim? Percontanti reſponderem, materiam morbificam ejuſdemque expulſionem vix noſtram mereri attentionem. Morbificae materiae doctrina ad magnos in medicina abuſus, in hoc aeque ac multis aliis morbis, viam ſtravit.

Opinionem, peſtis et febrilium morborum medelam ex materiae morbificae concoctione et expulſione pendere, univerſaliter fere invaluiſſe video. Experientia tamen cum ea opinione non conſentiens a clariſſimorum virorum ſententia me diſcedere coegit. Si permiſiſſet tempus, ei doctrinae impugnandae incubuiſſem. Sed quam parvi pretii operam meam deputarent medici! Non, mihi ſi linguae centum ſint, oraque centum, ferrea vox, opinionem in medicorum animis adeo pertinaciter inhaerentem, et tam penitus inſitam, eradicare fortaſſe valerem.

Haec doctrina nullius poteſt eſſe uſus in febrium curatione; et medicinam infamare, potius quam illuſtrare, tendit. Morbifica iſta materies in peſte, fateor, directe interimere poteſt: Hunc vero caſum noſtra praxis non attingit. Sed ubi reagere permittitur ſyſtema, noſtra cura ad vires vitae ſuffulciendas ſemper dirigenda: Quibus bene ſuffultis, materies morbifica expelletur neceſſario. Natura enim, vi ſua manente, ſibi permiſſa, negotium ſuum ſuo tempore exſequitur,

ma-

materiamque debito ordine ac via tum ſecernit, tum etiam expellit, ut noſtra ope, noſtris artificiis atque auxiliis, non indigeat, ſuis viribus optime inſtructa, ſuis opibus locuples, ſuo denique ingenio ſatis edocta.

Ex antea dictis clare apparebit, quam apprime vinum plurimis hiſce indicationibus reſpondendis inſerviat. Debilitati et putredini occurrere, ſimul et ſyſtematis tonum ſuſtentare, omnium maxime cura noſtra digna videntur. Haec in oculis practici ſemper habuerunt, variis cardiacis, alexipharmacorum nomine, utentes. Proprietatem acria et calida cardiaca ſtimulantia adhibendi multum dubito. Me judice, illorum uſus in hoc morbo rejici univerſe debet. Vinum omnibus praeſtat, et omnium aliorum vice fungetur. Practicos ad vinum confugiſſe, verum eſt; ſed quanta diffidentia! quanta cautione! quanta parſimonia! *Acida* in peſte ubique laudata ſunt. At in hoc, aeque ac in aliis putridis febribus, cautius adhibenda. Magna vis nervoſae depreſſio, et ſumma animi dejectio, quae peſtem nunquam non comitantur, ſedantium uſum remediorum dubium reddit. Et ego *acida* pro ſedativis habeo. Ubi ubi igitur acida exhibentur, nonne eorum vim ſedantem vino corrigere conveniret? "Certa et diuturna experientia confirmatum habemus, poma citri et vinum Rhenanum, ſi quis iis dextre uſus fuerit, omnibus alexipharmacis, et aliis quae in auxilium peſtis prompta ſunt remediis, palmam praeripere; et ob hanc manifeſtam rationem, quia nihil potentius putredini et motui ejus inteſtino reſiſtit, quam acidum

et

et vinum Rhenanum *." Verbo, ab acidis et libero vini uſu maxima commoda exſpectanda ſunt. Similitudo, quae peſti cum typho eſt, et fructus, quem vinum typho fert, hanc mihi ſpem inſpirant. Veruntamen Tartaro Emetico, Cortici Peruviano, ſua debetur laus. An aer frigidus et aqua frigida admittenda? Ita variolarum aliorumque morborum febrilium analogia ſuadet. Omnia de vini adminiſtratione, ſub typhum dicta, huc etiam ad amuſſim pertinent.

VARIOLA.

Eruptiva febre laborantem typhoſa ſymptomata aegrum aliquando corripiunt, ut animi dejectio, virium proſtratio, vomitus, anxietas inſignis, pulſus debilis, vultus pallidus. Haec apud adultos frequentiſſima ſunt, qui morbi timore tenentur. Nonne in his caſibus vinum quam maxime proprium? Ita Huxhamus affirmat: "In ſuch low depreſſed caſes, I have ſeen pretty large quantities of wine given with great advantage †." Circa morbi ſtatum, ut vocatur, tumor frequenter inopinato ſubſidit, nullis evacuationibus, quae hoc producere valent, praegreſſis. Hoc in caſu vinum non modo cum emolumento adhibeatur, verum etiam, aſſerente Gregorio, prorſus neceſſarium evadit.

Non

* Platner. ars. medend. p. 56.

† Huxh. on the ſmall-pox, p. 142.

Non deſunt exempla hominum in variola, typhi ſignis ſtipata, magnas vini quantitates cum pulcherrimo ſucceſſu bibentium. Vir quidam lib. vi vel lib. viii vini indies bibebat: Quoties vinum intermiſſum fuit, pulſus labavit, delirium cum longa malorum ſymptomatum ſerie invaſit; vino autem repetito, omnia mala ſymptomata evanuerunt. Plurima gradu minora exempla idem confirmant: "If, at the approach of the ſecondary fever, the pulſe flags, the patient faints, the puſtules and interſtices grow pale, ſhrivelled, and ſunk, or livid, the extremities coldiſh and clammy, in ſuch circumſtances, I have ſeen *very large quantities of wine* given with ſurpriſing ſucceſs *." Quamprimum diarrhoea, horror, vigiliae inſolitae, ſalivationis praeproſpere (h. e. priuſquam exanthemata in trunco corporis et artubus aeque ac in facie perfectam maturationem aſſecutae ſint) declinaturae ſuſpicionem dederint, illico incunctanter ad alexipharmaca confugiendum eſt, conſentientibus viris eximiis, Mortono †, Sydenhamio ‡, et Boerhaavio §, qui vinum valde laudant. Per totum denique variolarum confluentium curſum, ubicunque nervoſa, putrida, ſymptomata apparent, ubicunque corticem Peruvianum dare liceat, vinum erit idoneum et utile. Cum aeger corticem gurgitare recuſat, longe optimum et dulciſſimum ſuccedaneum ſeſe praebet vinum.

Ex

* Huxh. p. 158. † P. 151. ‡ De variol. p. 186. § Prax. medic. vol. 5. p. 319.

Ex his dictis aliquis fortaſſe putet, me variolarum inoculationem, et quae ſub illa obtinet tractationem, contemptui habere. Longe abſit! Opinionem hanc a me amotam volo. Claudier medicinae ullum commodum in me nolo. Illius utilitas, niſi animus me fallit, ſolidiſſimo nititur, ſancitur, fundamento; convictione, ſcilicet, ampliſſimae experientiae. Commoda inde emergentia (ſaltem in hac noſtra Britannia) illam, ab omni argumentatione, quae objici poteſt, tutam ſervant. Non miror equidem medicos, aliter bonae famae, ejus uſum dubitare, objectiones proponere, et etiam in propoſitis ſuis tenaciter haerere. *Nam quis mortalium eſt quem praeceps animus, quem etiam praejudicia non abripiant ſubinde; praeterquam quod omnibus ex aequo ſatisfacere arduum, ne dicam, impoſſibile ſit* *." Quid cum illis agas, qui nec jus nec aequum ſciunt?

Nunc tandem ad caput extremum perventum eſt, ſcilicet.

3. *Vinum cum aliis medicamentis comparare, quae ad eadem propoſita reſpondenda adhibentur.*

Alcohol. Si aliquis alcoholis puri tantum biberet, quantum vini poteſt, deleterios ſentiret effectus. *Alcohol* corpus plus inflammat, diatheſin phlogiſticam vino citius producit. Acidum, quo vinum gaudet, hanc facit differentiam. Si alcoholi addas acidum, haud (ut exſpectandum foret) vini virtutes dabit. Conſtat igitur manifeſte aliquid ex accurata miſtura pendere; quoniam liquor ille Anglicus *punch*, minus licet alcohole

* De Haen, praefat. rat. medend.

alcohole nocivus, vino tamen aeque nequaquam tutus eſt.

Opium. Nonnulli vinum opio non melius eſſe nobis perſuadere vellent; ſed ego nequeo, nec ullus mihi notus practicus, opium, eodem in modo, et cum iiſdem effectibus, praebere queat. Opium non vero illa virtute cardiaca, qua dixi vinum pollere, pollet. Etiamſi hunc effectum in aſſuetos exſerere poſſe concederem, inſuetos tamen, ni fallor, ſaepe fruſtrabit. Vinum vero eſt cardiacum *raro fallens*. Quin et illius acidum ſitim febrilem ſedat, putridam acrimoniam, primas vias infeſtantem, corrigit. Opium, in nulla forma, prout ego novi, eadem praeſtat. Propter hoc ipſum acidum, ejuſdemque accuratam miſturam, vinum opio minus inflammat, et in minores doſes facilius dividitur, ideoque in dubiis caſibus tutius adhibeatur. Vino denique ineſt gratum quiddam, et quod alit aliquid; quibus opium caret. "Ingrata, nauſeoſa, moleſta, quantum fieri poteſt, vitentur, aut ſaltem parciore quantitate cum aliis remixta abſcondantur artificioſe. Praeſtat nullum quam tale exhibere remedium a quo natura abhorreat: Cujus regulae, praeprimis in foeminis delicatioribus, infantibus, &c. ratio habenda *."

Contrayerva alexipharmaci nomine multum praevaluit; et adhuc in praxi aliquatenus valet. Stimulus illi ineſt, ſed nequaquam potens. In multo majore pretio

* Gaub. de formul. medicament. pag. 10.

pretio eſt, quam meretur. Utrum ulla digna ſit laude, dicere nequeo; nec hos puto, a quibus fuit applicata, dicere poſſe. Quippe quae, quantum ego obſervavi, in ſimplici ſuo ſtatu rarius aut nunquam data. Verum alteri medicamento, cui ejus operationem attribuo, conjuncta fuit; pulveri nimirum abſorbenti, ut in *lapide contrayervae*, qui quarta vix amplius parte contrayervae continet; quod reſtat, fere omnino eſt terra abſorbens. Si hoc medicamentum ſudorem unquam excitavit, abſorbenti terrae, potius quam contrayervae, debetur laus. Ex modo et quantitate quibus adminiſtratur, nihil niſi *placebo* eſſe concludere volo. Lege paginam 130 Pringelii, et judica.

Serpentaria frequentius praeſcribitur, et vi majore ſtimulanti pollet. Sine dubio bonos effectus produxit: Saepius tamen noxia fuit. Ad optimum, ejus uſus eſt lubricus. Pringelius aliquando cum fructu adhibuit, aliquando calorem corporis nimis augentem notavit, et doſin parviſſimam minorem reddere coactus eſt. Quocirca, cum ejus effectus ſemper ſint dubii, et ejus virtutes abſque vitiis ex vino ſemper parari poſſunt, nonne prorſus deſerere aequum eſt?

Crocus. Hunc ſanctitate imbuit conſuetudo; ſanctiorem reddidit coeca credulitas. Boni feracem eſſe multi putarunt. Multumque mali ei aſſignatum eſt. Quale exemplum medicorum fidei, ſervilis eorundem imitationis, attentionis inopiae; oculorum defectus, ad medicamentorum effectus videndos! Nec exhilarans nec virtus croci anodyna nobis nota eſt. Alexander,

inge-

ingenioſus ille medicus, ad ſcrupulum uſque, ullo abſque evidente effectu, ſumpſit *. Cum grana tria pro doſi exhibet medicus, riſum teneatis? Sive ullum bonum, ſive malum, ab illo exſpectandum eſt, oportet ut doſes ſint multo largiores, quam quas admittit praeſens medicorum praxis. Doſium modicarum inutilitas, aegri majorum averſatio, immenſumque pretium, ad croci exilium, ex materia medica exoptandum, me maxime ſolicitant.

Alkali volatile, corpori humano ſtimulum, potentem, tranſitorium, diffuſibilem, et inde tutum, praebet. Cum ad unam ſyſtematis partem applicatur, in reliquum corpus agit; et tamen, ex vi ſua inflammatoria, in parte quam directe tangit, nihil mali metuendum eſt. Natura illius volatilis, fugax, diffuſilis, in ventriculo neutralizabilis, tutum, efficax, et longe pleriſque omnibus anteferendum cardiacum, id quidem reddit. Nihilominus cum Pringelio dico, vino nequaquam antecedere. Poſt vinum, alkali volatile ſtimulantium optimum eſſe concedo. Quid multa? Ubi cardiacum ſtimulans, tutum, permanens, requiritur, vinum omnibus nobis adhuc notis palmam refert. Omnibus fere eſt gratum: Ventriculo, illud in genere facilius, quam alia medicamenta retinenti, arridet, allubeſcit, dum ingratorum medicamentorum *farrago* rejicitur; vel, ſi ſit retenta, plurima inutilia, fruſtranea, evadunt; multa precaria, incerta; alia manifeſte nocent.

Tandem coronidis loco ſint illa quae habet Tirellus: "Vina ſuſtentant firmos, erigunt lapſos, cohibent caden-

H

* Vid. Exper. Eſſays.

dentes: Vina edunt miracula; non extracta, non lapides, non quintae eſſentiae, nomina fabuloſa, non boli, non pilulae argenteae, aureae, aut gemmae, plebis deceptiones, incantamenta marſupii, vituperia ſapientiae, medicinae opprobria. Vina autem calidi innati vera pabula ſunt, certiſſimaque alimenta: Haec ideo celebranda elogiis veſtris encomiaſtico cantu; haec, ſeveriori diſciplina in uſum vitae percolenda, in aegrotantium commodum danda *."

Nihil nunc dicendum reſtat, niſi ut gratias agam hujus collegii Profeſſoribus Illuſtriſſimis; plurimum Reverendo viro, SAMUELI PLOMER, A. M. et ſpectatiſſimo viro JONATHANI COLTON, ambobus de Skipton in comitatu Eboracenſi; D. BLEGBOROUGH de Richmond, cui in arte medendi pauci praeeunt: Quam me juvat amicitiam cum illo conjunxiſſe, illius inſtructiones medicas et praecipue obſtetricas exhauſiſſe! *Societatibus* tribus honorificis, *Medicæ*, *Phyſicæ*, et *Chirurgicæ*, quarum ſocium me fecit dies feliciſſima. Quantum ex ſupra dictis viris, et hiſce Societatibus, receperim, quantum iiſdem debeam, verbis conſequi non poſſum.

——————Nec me meminiſſe pigebit eorum,
Dum memor ipſe mei, dum ſpiritus hos regit artus.

Ne Patrem ſilentio praeteream, me vetat *Pietas*; cum nemo ſit, cui plus debeam, aut placere malim, quem cariorem habeam, quem in medicina caeteriſque aemulari praetulerim; qui adulatione minus eget, obſervantiam

* In hiſtoria vini, p. 60.

tiam magis meretur. Pars ne vel minima mei tam corporis quam animi exſtat, quae paterni illius amoris, ſummae diligentiae, inſignes non ubique notas ſervat. Quantum illi debeam, ut Patri optimo, ut Praeceptori fidelisſimo, ut Amico conjunctiſſimo, meo ex animo nunquam effugiet.

Si hoc opus Profeſſoribus placeat, quorum abſque incitamento, nec unquam ſuſcepiſſem, nec forte ſuſceptum abſolviſſem, et illos, quibus dedicatur, haud pudeat, ſatis eſt. Si ſimul et in alios boni quid inde redundaverit, exulto. Sin minus, laudabilis ſaltem conatus conſcientia pro ſolamine laborum eſt. Æqui verique unus me duxit amor.

F I N I S.